

Bediüzzaman ve Şark

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, yüzyılımızın yetiştirdiği, eserleriyle birlikte üzerinde en çok konuşulan deha ve ender bir şahsiyettir. Yaşadığı sade, tavizsiz, istikrarlı ve tertemiz hayatının yanı sıra, telif ettiği eserleriyle haklı bir alâkaya mazhar olmuştur. Eserlerinde dile getirdiği fikirler, çağımıza ve çağlara ışık tutma özelliğine sahiptir. Tesbit ve teşhislerinin doğruluk ve haklılığını zaman göstermiş, tasdik etmiştir. Eserleri olan Risâle-i Nur Külliyyâtı, Kur’ân’dan lemeân eden hakikatlerdir.

Bediüzzaman, Kur’ân ahlâkına dayalı sünnet ekseninde bir hayat yaşamıştır. Seksen yılı aşkın mübarek ömründe, hayat devrelerini, kendi tâbiriyle “Eski Said”, “Yeni Said” ve “Üçüncü Said” olarak üçe bölmüştür.

Biz bu çalışmamızda “Eski Said” olarak tâbir ettiği hayat devresinin geçtiği “şark hayatı”nı ve şarkta yaptıklarını, bu vesileyle de şarkla ilgili tesbit ve teşhislerine değinmeye çalışacağız.

Bediüzzaman Hazretlerinin hayat devrelerinin bütünü, birbirini tamamlamaktadır. “Eski Said” devresinde ortaya koyduğu fikirler “Yeni Said” ve “Üçüncü Said” dönemlerinde ortaya koyduğu fikirlerle bütünlük arz etmektedir.

Bediüzzaman Hazretlerinin şark hayatı ve onun şarkın konumu, problemleri ve çözümlerine dair ifade ettiği düşüncelerinden hareketle “Bediüzzaman ve Şark” isimli bir çalışma içine girdik. Çalışmamızda, genel olarak “şark kavramı, şarkın hususiyetleri, Bediüzzaman’ın şarkta gezdiği ve kaldığı şehirler, “Eski Said” dönemi ve bizzat şarkta yaptığım araştırmalara” yer verildi.

Niyetimiz faydalı olmak. Umarız öyle olur. İstifadeli okumalar efendim...

ŞARK KAVRAMI

Ülkemizde genel anlamıyla şark, Anadolu’nun doğu ve güneydoğu bölgelerine verilen addır.

Bu terim ilk defa 1815 yılında Viyana Kongresi’nde siyasî bir terim olarak kullanılmıştır. (İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, 5. Cild, s. 203)

Osmanlı döneminde kullanılan bu ifade, Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Bu terim, günümüzde hâlâ kullanılmaktadır.

Bediüzzaman Hazretleri de bu terimi kullanmıştır. Doğup büyüdüğü bölgelerin problemleriyle çok yakından alâkadar olan Bediüzzaman Hazretleri, Münâzarât isimli eserinde bölgenin tahlilini çok yönlü yapmış ve mevcut problemlere değinerek çarelerini izah etmiştir.

“Bediüzzaman’ın şarkın meselelerine ilgisi iki yönlüdür. Birisi yönetimin yapması gerekenler, diğeri halkın üzerine düşen görevlerdir.” (Şark Düşünceleri, Yeni Asya Neşriyat)

Bediüzzaman, şarkın içinde bulunduğu problemleri ve çözüm yollarını aralarken birçok sosyolojik tahlil de yapar. Temelde problemlerin kaynağını “cehalet, zarûret ve ihtilâf” olarak tesbit eder. Çözümün ise, “san’at, marifet ve ittifak”ta olduğunu söyler. Evet, zaman, Bediüzzaman Hazretleri’nin bir asır önce yaptığı bu tesbit ve teşhisi doğrulamıştır. Şark’ta cereyan eden bugünkü mevcut problemlere bakıldığında Bediüzzaman’ın haklılığı, doğru tesbit ve teşhisleriyle kendiliğinden ortaya çıkar.

Şarkın genel anlamdaki bazı hususiyetlerini kısaca açmakta yarar vardır.

COĞRAFÎ YAPI

Coğrafi yapısı itibariyle Şark, dağlık, engebeli ve kışları sert iklimiyle öne çıkar. Bu özellikler, şüphesiz Şark’ın ekonomik ve sosyal yönden gelişmişliğini etkilemiştir.

Bediüzzaman Hazretleri, coğrafi yapının ferd ve toplum hayatı üzerindeki etkilerini kabul eder ve Şark’ın bilhassa ekonomik problemlerinin izalesi noktasında bu etkilerin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgular. Hatta bu özelliklerinden dolayı da, şarkın jeopolitik durumunu tahlil ederken “vahşî mekân” (Münâzarât, s. 41) ifadesine yer verir. Bölgenin ekonomik kalkınmasında bu özelliklerin varlığı “geri kalmışlığa” bir sebep olarak gösterilmektedir.

TARİHÇESİ’NE DAİR KISACA....

Tarihi çok eskilere dayanan bölge, ilk defa Müslümanların hâkimiyetine, Selçukluların Bizans’a karşı kazandığı 1071 Malazgirt zaferiyle girmiştir. 1514’te kazanılan Çaldıran Zaferinden sonra da, Güneydoğu Anadolu Osmanlı Devleti’ne katılmıştır.

SOSYAL YAPI

Bölge, günümüzde aşirete dayalı unsurların mevcut olduğu bir yapı içindedir. Sosyal yapı itibariyle demokrasiye dayalı birçok unsur tam mânâsıyla oturmadığından, bunun sancısı yaşanmaktadır. Şarkta adeta müesseseseleşen olumsuz unsurların varlığı, sosyal hayatın düzenli olarak gelişmesine engel teşkil etmiştir.

Şark insanında öne çıkan önemli hususiyetlerin başında, “din” unsuru gelmektedir. Bu karakteri daha çok temayüz etmiştir. Din unsuru, sosyal hayatı düzenlemede en önemli faktörlerdendir. Bediüzzaman Hazretleri’nin sosyolojik tesbitleri arasında bu husus dikkat çekici bir şekilde yer alır:

“Biz şarklılar, garplılar gibi değiliz. İçimizde kalplere hâkim hiss-i dinîdir. Kader-i ezeli ekser enbiyâyı şarkta göndermesi işaret ediyor ki, yalnız hiss-i dinî şarkı uyandırır, terakkîye sevk eder.” (Hutbe-i Şamiye, s. 70)

“Enbiyanın ekseri Şarkta ve hükemanın ağılebi Garbda gelmesi Kader-i Ezelinin bir remzidir ki, Şarkı ayağa kaldıracak din ve kalbdır, akıl ve felsefe değildir.” (Tarihçe-i Hayat, s. 125)

Bediüzzaman Hazretleri’nin bu tesbitlerindeki doğruluk ve haklılığı görmek için Şark’ta bir müddet bulunarak, orada yaşayan insanların sosyal hayatını incelemek yeterli olacaktır. Fakat ne yazık ki, son yıllarda cereyan eden olumsuz hareket ve faaliyetlerin arka planında, bölge insanının bu duygularının köreltilmesine yönelik çalışmalar vardır. Yönetim de, yöre insanı da, bu duruma karşı gerekli tedbirleri alıp çok dikkatli hareket etmelidirler.

DİN FAKTÖRÜ

Dinin insan üzerindeki olumlu tesiri, tartışma götürmez bir gerçektir.

Günümüzde bu gerçeğin insanları tam anlamıyla saadete kavuşturmasının yolu ise, “Doğru İslâm”ı anlayarak yaşamaktan geçmektedir.

Bediüzzaman Hazretleri, telif ettiği Risâle-i Nur eserleriyle “Doğru İslâm”ı anlatma mücadelesi vermiş ve bunda da muvaffak olmuştur. Ne yazık ki, yönetim ve doğru İslâmın güneşini fark etmeyenler, onu anlamada zafiyet içine düşmüşlerdir.

Bediüzzaman, din faktörünün en önemli özelliklerinden biri olan “birleştiricilik” yönünü vurgularken, Kur’ân rasathanesinden âyet dürbünüyle bakarak çözümü göstermiştir. Eserlerinde şu âyete işaret ederek, onu rehber ittihaz etmiştir:

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir diğiden yarattık; sonra da, birbirinizi tanıyasınız diye milletlere ve kabilelere ayırdık.” (Hucurat Sûresi: 49:13.)

Bediüzzaman, bu âyetin bir meâlini kısaca kendisi şöyle verir:

“Yani, ‘Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimâiyeye ait münasebetlerinizi bilersiniz, birbirinize muavenet edersiniz. Yoksa, sizi kabile kabile yaptım ki, yekdiğerinize karşı inkârla yabanî bakasınız, husumet ve adâvet edersiniz değildir.” (Mektubat, s. 309)

Bediüzzaman Hazretleri bir ifadesinde de şunları kaydeder:

“Milliyetimiz bir vücuttur. Ruhı İslâmiyet, akı Kur’ân ve imandır.” (Münâzarât, s. 99)

ŞARKTA MÜESSESELEŞEN UNSURLAR

Şark’ta bir takım unsurlar adeta müesseseseleşmiştir. Bu unsurlar arasında; aşiretçilik, ağalık, aşiret reisliği, şeyhlik ve şahısların inisiyatifine dayalı örf ve an’aneler olarak öne çıkmaktadır.

AĞALIK:

Bölgede ekonomik yönden gelişmiş fertler, ekonomik imkânların verdiği rahatlıktan kaynaklanan hususiyetleriyle birlikte, kendinden alt imkânsızlıklar içinde olan insanlara karşı bir üstünlük içinde olurlar.

Bu hareket tarzını, duygu ve düşüncelere de yansıtarak “Ağalık Mefhumu”nu oluştururlar. Daha çok şahsî bir takım özellikler içine girerek, arzu ve ihtiyakını bu yolla kabullendirmeye çalışırlar.

Eğitim eksikliğinin yanı sıra, cehalet ve fakirlik unsurlarından kaynaklanan bu durum, bölgede Ağalık Mefhumu’nu adeta müesseseseleşen bir hâle sokmuştur.

Bu durumun sosyolojik tahlilini yapan Bediüzzaman Hazretleri, ağalığı cehaletin doğurduğunu ifade eder. Şöyle der: “Sizdeki cehâlet-i avrâ ve itaat-i amyâ (körü körüne boyun eğmek), ağaiyet (ağalık) ve tahakküme tenâsuh hükmünü verir.” (Münâzarât, s. 110)

Bu durumdan kurtuluşun çaresi olarak da eğitimi gösterir.

AŞİRET REİSLİĞİ:

Şark’ta mevcut problemlerden birisi de aşirete dayalı bir hayat tarzının var oluşudur. Kendi kabile ve taraftarlarıyla oluşturulan insan gruplarının başında bulunan kimselere “Aşiret Reisi” ünvanı verilir.

Bu unvan içinde kendine bağlı aşirete yön veren Aşiret Reisi, hayatın her safhasında söz sahibi edilir.

Baskı ve keyfî uygulamalara yol açan bu yapı, bölgede pek çok

olumsuz sonucu doğurur. Bir çok aşiretin varlığının söz konusu olduğu yörede aşiret reisliğinin her sahada geçerli olduğu da mutlaklıktır.

ŞEYHLİK:

Daha çok dinî duyguları öne çıkararak, etrafına topladığı insanlara nasihat yoluyla faydalı olmayı esas alan “şeyhlik” mefhumu, bölgenin yapısını etkileyen önemli faktörlerden biridir.

“Günümüzde bu makamda olan zatların bilgi, beceri ve hareket tarzları nasıl olmalıdır?” suâline karşı, Bediüzzaman Hazretleri’nin şu bu tesbiti manidardır:

“Şeyhliğin, büyüklüğün şe’ni tevazu ve mahviyettir, tekebbür ve tahakküm değildir.” (Münâzarât, s. 60)

Evet, mevcut problemlerin aşılmasında, Bediüzzaman’ın tesbit ve teşhislerini göz önünde bulundurulmalı.

BEDİÜZZAMAN’IN ŞARKTA İKAMET ETTİĞİ VE UĞRADIĞI YERLER

Bediüzzaman Hazretleri, mübarek ömrünün uzun yıllarını şarkta geçirmiştir. Çocukluk ve gençlik yıllarında şarkta ikamet ettiği ve uğradığı yerleri şöyle sıralayabiliriz: Nurs, Hizan, Bitlis, Bahçesaray, Gevaş, Van, Ağrı, Doğu Beyazıd, Siirt, Mardin, Cizre, Erzurum, Erzincan, Bayburt, Gümüşhane, Hakkâri, Diyarbakır, Urfa.

Nurs Köyü

Nurs Köyü, Bediüzzaman Hazretlerinin doğduğu köyün adıdır. Yörede “Nors” olarak ifade edilir. Dokuz yaşlarında doğduğu köyü terk etmiştir. İlim tahsili için şarkın muhtelif mekânlarına gitmiştir. Nurs Köyü, Hizan ilçesine bağlı bir köydür. İsparit nahiyesi olarak adlandırılan bir çok köyden oluşan gruptan en sonuncusudur.

Dağlar arasına sıkışmış, adeta dünyadan küsercesine bir hâli var. Ortasında akan büyük bir dere, köyü ikiye ayırmıştır. Ceviz ağaçlarının çokluğu ve ağaçlar arasında oluşuyla dikkat çekmektedir.

Yaklaşık 180 hane olup (meralarıyla), Hizan’a 40 km’dir. Eskiden karayolu ile ulaşılması güç olan köye, şimdi rahatlıkla gidilmektedir.

Bediüzzaman’ın, doğduğu yer olan Nurs Köyü ile alâkalı bir değerlendirmesi şöyledir:

“..Bizim Nurs Köyümüz ise, hem eski talebelerim, hem hemşehrilerim biliyorlar ki, bizim köyümüz, fevkalâde gösteriş ve cesaretle ileri göstermek için temeddühü çok severdiler; güya büyük bir memleketi fetheder gibi kahramanâne bir tavır almak istiyordular. Ben, hem kendime, hem onlara çok hayret ederdim. Şimdi hakikî bir ihtar ile bildim ki: O masum Nurslu insanlar, Nurs karyesi; Risâle-i Nur’un nuruyla büyük bir iftihar kazanacak; o vilâyetin, nahiyenin ismini işitmeyen, Nurs Köyünü ehemmiyetle tanıyacak diye bir hiss-i kablelvuku ile o nimet-i ilâhiyeye karşı teşekkürlerini temeddüh sûretinde göstermişler.”

Hizan: Hizan Bitlis’e bağlı bir ilçedir. 1919 yılında ilçe yapılarak, Bitlis iline bağlanmıştır. 1929 yılında bucak haline getirilen Hizan, 1936’da Muş iline bağlanmış, daha sonra da 2881 sayılı kanunla tekrar ilçe yapılarak Bitlis’e bağlanmıştır.

Hizan’a bağlı köylerin sayısı 100’e yakındır. Tatvan’a Van’dan gelişte 7 km kala sol tarafa ayrılan yoldan saparak gidilmektedir.

İsparit: İsparit tek başına bir yerleşim birimi değildir. Bir çok köyün bulunduğu mıntıkaya verilen addır. Nurs Köyü de bunlardan biridir.

Bitlis: Cumhuriyet döneminde önce ilçe olur, 1936 yılında il olur. Bediüzzaman Hazretleri, bu ilimizin Nurs Köyünde dünyaya gelir.

Küçük yaşlarda köyünden ayrılır ve Bitlis’e bağlı mahallî medrese ve köylerde tahsilini sürdürür. Tağ Köyü, Pirmis Köyü, Hizan şeyhinin yaylası, Nurşin Köyü, Kovan Köyü, Gayda Köyü, Arvas Köyü, Mirhasan-ı Veli Medresesi...

BEDİÜZZAMAN’IN Bitlis’e ilk teşrifi

Üstad’ın Bitlis’e ilk teşrifi, 13-14 yaşlarında olur. Buradaki hayatıyla ilgili olarak Tarihçe-i Hayat’ta şu satırlar yer alır:

“Bitlis’te Şeyh Mehmed Emin Efendi Hazretlerinin yanına giderek, iki gün kadar dersinde bulundu. Şeyh Mehmed Emin Efendi, kendisine kisve-i ilmiyeye girmesini teklif etti. Molla Said cevaben, ‘Ben henüz sinn-i bülûğa vasil olmadığımın muhterem bir müderris kıyafetini kendime yakıştıramıyorum. Ve ben bir çocuk iken, nasıl hoca olabilirim?’ diyerek teklifini kabul etmemiştir.” (s. 32)

Mardin’den Bitlis’e...

Bediüzzaman, Mardin’de bulunduğu yıllarda elleri kelepçelenerek Bitlis’e sürgün edilmiştir. Yaşı yirmidir. Bitlis’te Vali Ömer Paşa konağında ikamet ettirilir. Vali, ona hürmet eder. Vali konağında kaldığı yılları bir hatırasında şöyle anlatır:

“Yirmi yaşlarında iken, Bitlis’te merhum Vali Ömer Paşa hanesinde iki sene onun ısrarıyla ve ilme ziyade hürmetiyle kaldım. Onun altı adet kızları vardı; üçü küçük, üçü büyük. Ben, üç büyükleri, iki sene beraber bir hanede kaldığımız halde, birbirinden tefrik edip tanıımıyordum. O derece dikkat etmiyordum ki bileyim. Hatta bir âlim misafirim yanıma geldi, iki günde onları birbirinden fark etti, tanıdı. Herkes ve ben de bu hale hayret ederdik. Bana sordular: ‘Neden bakmıyorsun?’

Derdim: ‘İlmin izzetini muhafaza etmek, beni baktırmıyor.’” (Emirdağ Lâhikası, s. 229)

RUSLARLA MÜCADELESİ

Yıl 1916. Doğu’da Rus ve Ermeni vahşeti başlar. O zulümatlı günlerde, Bediüzzaman Hazretleri talebeleriyle birlikte Bitlis’te Ruslara karşı amansız bir biçimde çarpışır. Bitlis’teki o acı günleri kendisi şöyle anlatır:

“Bitlis muhasarasında ve avcı hattında Rusun üç güllesi öldürecek yerime isabet etti. Biri de şalvarımı delip, iki ayağımın arasından geçip o tehlikeli vaziyette sipere oturmaya tenezzül etmemek bir hâlet-i ruhiye taşıdığımın, arkadan kumandan Kel Ali, Vali Memduh Bey işittiler, ‘Aman çekilsin veya sipere otursun’ dedikleri halde, ‘Bu gâvurun gülleleri bizi öldürmeyecek’ dediğim...” (Emirdağ Lâhikası, s. 261)

Esarete yolculuk

Harp sırasında Bitlis’te yaralanarak otuz saat bir derede ayağı kırık vaziyette kalır. Daha sonra Ruslara esir düşerek Rus esir kamplarına

götürülür.

Bediüzzaman o hâlet-i ruhiyeyi ve esarete gidişini şu cümlelerle anlatır:

“..bir dakikada üç gülle öldürecek yere mukabil bana isabet ettiği halde tesir etmediler. Bitlis’in sukutunda, bir miktar talebelerimle Rus askerlerinin bir taburu içine düştük. Bizi sardılar, her tarafta el ele ateş edildi. Dört tanesi müstesna, bütün arkadaşlarım şehid olduktan sonra, taburun dört sıralarını yarıdık; yine onların içinde bir yere girdik. Onlar, üstümüzde, etrafımızda sesimizi, öksürüğümüzü işittikleri halde bizi görmüyordular. Otuz saat, o halde çamur içinde, ben yaralı iken hıfz-ı İlâhî ile istirahat-i kalb içinde muhafaza edildim.”

Daha sonra burada Ruslara esir düşer, yirmi yedi gün sonra Rus esaret kampına götürülür.

Muhtelif zamanlar...

Bediüzzaman Hazretlerinin Van’a gidiş gelişleri muhtelif zamanlarda olur. Bitlis’te birçok ulema bulunup, Van’da öyle maruf bir âlim bulunmadığından dolayı Van’a gelir. Bu, Üstadın Van’a ilk gelişleridir.

Van’a o zamanın valisi olan Hasan Paşa’nın ısrarlı dâveti üzerine, bu dâvete icabet ederek gelmiştir. Bu yıllarda Vali Hasan Paşa’nın yanında kalır.

Vali Hasan Paşa Van’da kısa bir süre kalır. Ardından yerine İşkodralı Tahir Paşa nâmında başka bir paşa gelir.

Tahir Paşa, Bediüzzaman’a daha çok saygı duyar ve takdir içinde onunla ilgilenmeye başlar. İrfan seviyesi yüksek olan Paşa, Bediüzzaman’ı konağına alır.

İlimle meşguliyet

Sürekli ilimle meşgul olan Bediüzzaman Hazretleri, Van’da, ilm-i kelâmın bir asrın şükûk ve şübehâtının reddine kâfi olmadığını ve fûnûn-u cedidenin tahsilini elzem gördüğünden, tarih, coğrafya, riyaziyyât, tabiat, felsefe fenlerini az bir zaman zarfında elde etti. Şu fûnûnu bir hocadan tahsil ettiği zannolunmasın. Kendi mütâlâası sayesinde hakkıyla anlar.

Kardeşi Abdülmecid anlatıyor...

Kardeşi Abdülmecid Nursî’nin anlattığına göre; Van Valisi Tahir Paşa’nın konağında her gece sürekli yapılan ilmî münakaşalarda bilhassa fûn-un-u cedide (yeni fenler) meselelerinde hâsıl olan mecburiyete binâen, Bediüzzaman, mektep fenlerine de çalışarak iki hafta zarfında lise muallimliği yapacak seviyede malûmat sahibi olmuş ve fennî münakaşalarda imtiyaz kazanmıştır.

“Ey Paşa!”

Van’a ilk geldiğinde yirmi yaşlarında olan Bediüzzaman, bu yaşlarda da deha derecesinde idi. Tarihçe-i Hayat’tan takip edelim:

“Van’da yaz zamanlarını Başit ve Beytüşşebab namındaki yaylalarda geçiriyordu. Birgün Tahir Paşa’ya mezkûr dağların başında Temmuzda bile buz bulunduğunu söyler. Tahir Paşa îtiraz eder ve ‘Temmuzda katiyen oralarda buz bulunmaz’ iddiasında bulunur. Yaylada iken birgün bunu hatırlayarak, Tahir Paşa’ya yazdığı ilk Türkçe mektubunda der: ‘Ey Paşa! Başit başında buz tuttu. Görmediğin şeyi inkâr etme. Herşey senin malûmatında münhasır değildir, vesselam!’” (s. 42)

Bir şahid...

Başed Dağı başında Bediüzzaman Hazretlerinin kaldığı yıllarda onu Başed başında ziyaret eden, Van’ın Gürpınar ilçesinin Başed Yaylasının yakınında bulunan bir köyünde oturan Nezir Dönmez isimli bir şahısla görüştüm. O yıllarda yirmi yaşlarında olduğunu ve Bediüzzaman’ı Başed başında zaman zaman ziyaret ederek ona süt, yoğurt götürdüğünü anlatmıştı. Götürdüğü gıdaların karşılığını aldığını söyleyen Nezir Dönmez, burada, o yıllarda on beş yirmi talebesiyle birlikte Başed’de kurdukları çadırlarda kalarak ders verdiğini bana anlatmıştı.

İslâm dünyası ile alâkadarı

“Bediüzzaman, Van’da bulunduğu zamanlarda, Vali Tahir Paşa ile bazı gazetelerden havadis okurdu. Bilhassa, İslâmiyeti alâkadar eden hususlara dikkat ederdi. Van’daki ikameti esnasında, âlem-i İslâmın vaziyetini bir derece öğrenmiş bulunuyordu. Birgün, Tahir Paşa bir gazetede şu müthiş haberi ona göstermişti. Haber şu idi: İngiliz Meclis-i Mebusanında, Müstemlekat Nazırı elinde Kur’ân-ı Kerîm’i göstererek söylediği bir nutukta, ‘Bu Kur’ân İslâmların elinde bulundukça, biz onlara hakim olamayız. Ne yapıp yapmalıyız, bu Kur’ân’ı onların elinden kaldırmalıyız; yahut Müslümanları Kur’ân’dan soğutmalıyız’ diye hitabede bulunmuş.

İşte bu müthiş haber, onda tarifi fevkinde bir tesir uyandırmıştı. İstidadı şimşek gibi alevli, duyguları ve bütün letaifi uyanık ve ilim, irfan, ihlâs cesaret ve şecaat gibi harika inayet ve seciyelere mazhar olan Bediüzzaman'ın, bu havadis üzerine, 'Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez manevî bir güneş hükmünde olduğunu, ben dünyaya ispat edeceğim ve göstereceğim!' diye, kuvvetli bir niyet, ruhunda uyanır ve bu saikle çalışır." (Tarihçe-i Hayat, s. 44)

BABASINA HÜRMET..

Vali Tahir Paşa'nın konağında kaldığı yıllarda Hazreti Üstad'ın üstün seciye ve nezaketini gösteren bir hadise şöyle cereyan eder. Tahir Paşa'nın konağında kaldığı yıllarda bir gün basit kıyafetli bir köylünün kapıda kendisini beklediğini bildirirler. Hemen kapıya koşarak inen Bediüzzaman, bir merkeple Nurs'tan kalkıp Van'a gelen Sofi Mirza Efendi'nin (yani muhterem babasının) kapıda beklediğini gördü. Hemen babasının elini öper. Molla Said onu içeri alır. Mirza Efendi oğluna "Burada benim senin baban olduğumu kimseye söyleme" diye tembihler. Babasını konağa alan Bediüzzaman, vali ve diğer ileri gelenlerin bulunduğu salona getirir. Burada hemen girişte eşiğe yakın bir yerde oturan Sofi Mirza Efendi'yi, Bediüzzaman, "Bu benim babamdır" diye tanıtır.

Van'da iken yaşadığı acayip hadiselerden biri de, Van Kalesi'nin güney yamacında bulunan bir mağaralardan ayağı kayıp uçuruma doğru düşerken, kurtulma hadisesidir. Bu hadiseyi bizzat kendisinin ifadelerinden okuyalım.

"Van Kalesi ki, iki minare yüksekliğinde sırf dağ gibi bir taştan ibarettir, eskiden kalma oda gibi bir in kapısına gidiyorduk. Ayağımdan kunduralar kaydı, iki ayağım birden kaydı. Tehlike yüzde yüz... Başkaca nokta-i istinad kalmadığı halde, büyük bir istinada basmış gibi üç metrelik bir kavisle o mağaranın kapısına atılmışım. Hem ben, hem beraberimdeki orada hazır arkadaşlarım, ecel gelmediği için sırf bir hıfz-ı ilâhî, harika bir imdad-ı gaybî telâkki ettik." (Lem'alar, s. 59)

Van'da Medresetü'z-Zehra...

Üstad, Van'da Medresetü'z-Zehra namında bir üniversite açılması için de gayret ve faaliyet gösterdi. O devrin yetkilileriyle görüştü. Bunu şöyle anlatır: "Medresetü'z-Zehra namında Şark Üniversitesinin tesisine çalışmak ve o üniversiteyi biri Van'da, biri Diyarbakır'da, biri de Bitlis'te olmak üzere üç tane veya hiç olmazsa bir tane Van'da tesis etmek için, Hürriyetten evvel İstanbul'a geldim. Hürriyet çıktı, o mesele de geri kaldı.

"Sonra İttihatçılar zamanında Sultan Reşad'ın Rumeli'ye seyahati münasebetiyle Kosova'ya gittim. O vakit Kosova'da büyük bir İslâmî darülfünun tesisine teşebbüs edilmişti. Ben orada hem İttihatçılara, hem Sultan Reşad'a dedim ki: 'Şark böyle bir darülfünuna daha ziyade muhtaç ve âlem-i İslâmın merkezi hükmündedir.'

"O vakit bana vaad ettiler. Sonra Balkan harbi çıktı. O medrese yeri istilâ edildi. Ben de dedim ki: 'Öyleyse o 20 bin altın lirayı Şark Darülfünununa veriniz.' Kabul ettiler. Ben de Van'a gittim. Ve bin lira ile Van gölü kenarında Artemit'te temelini attıktan sonra Harb-i Umumî çıktı. Tekrar geri kaldı." (Emirdağ Lâhikası, s. 402)

Esaret sonrası...

Bediüzzaman, Van'da iken zuhur eden Cihan Harbi sırasında esir edilerek Rusya'ya götürüldü. İlk seneyi aşkın bir süre devam eden esareti sonunda, İstanbul'a geldi. Oradan 1922 yılında Ankara'ya geldi. 1923 yılının baharında tekrar Van'a gelen Üstad, 1925 yılının Şubat ayına kadar Van'da kaldı. Doğuda bu yıllarda baş gösteren bir takım hadiseler bahane edilerek Anadolu'ya sürgün edildi. Van'dan sürgün hadisesini kendisi şöyle anlatır: "Van'da ders-i hakaik-i Kur'âniye ile meşgul olduğum miktarca, Şeyh Said hâdisâtı zamanında vesveseli hükümet, hiçbir cihette bana ilişmedi ve ilişemedi. Vakta ki neme lâzım dedim, kendi nefsimi düşündüm, âhiretimi kurtarmak için Erek Dağında harabe mağara gibi bir yere çekildim. O vakit sebepsiz beni aldılar, nefyetteler; Burdur'a getirildim." (Lem'alar, s. 47)

Van'daki mühim talebeleri (Vanlı talebeleri)

- Ali Aras (Ali Çavuş)
- Hamid Ekinci (Molla Hamid)
- Emin Çayırılı (Çaycı Emin Bey)
- Adilcevazlı Kürt Bekir, Bekir Ağa (O yıllarda Adilcevaz Van'a bağlıydı)

Van'da kaldığı menziller:

- Akdamar Adası

– Gevaş (Vatsan Kasabası) Van’ın ilçesidir.

– Norşi Camii

– Erek Dağı

– Çoravanis Köyü ve Camii

– Başkale İlçesi

– Başet Dağı

Urfa: Peygamber sevdalısı Bediüzzaman, bu şehre ilk defa Şam’a giderken uğrar. Yıl 1910’dur.

“Urfa’ya gelen Bediüzzaman Hazretleri ilk defa evvelâ Urfa’daki medreseleri ziyaret etmeye başlar...”

Urfa’ya ilk gelişinde çok kısa kalır.

Urfa şehri ile alâkadarlığı Nur’un satır aralarında şöyle geçer:

“Ben çok zaman evvel bekliyordum ki, Urfa tarafında Nurlara karşı kuvvetli eller sahip olmaya çıksın. Çünkü orası hem Anadolu’nun, hem Arabistan’ın, hem Kürdistan’ın bir nevi merkezi hükmündedir. Nurlar orada yerleşse, o üç memlekette intişarına vesile olur. Cenâb-ı Hakka hadsiz şükrediyorum ki, Seyyid Salih gibi gençliğin bir kahramanı ve o havalinin çok kıymetdar ve hamiyetkâr ve dindar iki milletvekili Nurlara sahip çıkmaya başladılar. Ben de kendi paramla aldığım ve zehir hastalığının fazla rahatsızlığı içinde tashih ettiğim bana mahsus bir kısım mecmualarımı onlara gönderiyorum. Çok yerlerden ve çok mühim zatlar tarafından istedikleri halde, ben Urfa’yı her yere tercih ediyorum. İnşaaallah bir kısım daha onlara göndereceğim.

“Seyyid Salih ve hamiyetkâr milletvekilleri orada İnşaaallah Kur’ân ve imana tam hizmet edecek ve orayı Isparta’daki Medresetü’z-Zehra ve Mısır’daki Camiü’l-Ezher’in küçük bir nümunesi haline getirmeye vesile olmaya ve Şam ve Bağdat’taki medrese-i İslâmiyenin bir nümunesini açmaya yol açmalarını rahmet-i İlâhiyeden ümit ediyoruz.

“Hem madem Risâle-i Nur’un mesleği hılettir. Ve Urfa ise, İbrahim Halilullah’ın bir menzilidir. İnşaaallah hılet-i İbrahimiye parlayacaktır.

“Hem ihtimal-i kavîdir ki, bu dehşetli semli hastalıktan kurtulsam, gelecek kışta Urfa’ya gitmeyi cidden arzu ediyorum.

“Bütün Urfa halkına, çoluk ve çocuğuna ve mezarda yatanlarına her sabah dua ediyorum. Ve bütün Urfalılara selâm ediyorum. Urfa taşıyla, toprağıyla mübarektir. Ben çok hastayım. Onlar da bana dua etsinler.” (Emirdağ Lâhikası, s. 407)

Bediüzzaman, 23 Mart 1960’ta ebedî âlem yolculuğuna da Urfa’dan başlar.

Bediüzzaman’ın Urfa Hayatından bir kesit...

Tarih, 22 Mart 1960.

Yer, Urfa İpek Palas Otel.

Bediüzzaman, İpek Palas Otel’i’nin üçüncü katında 27 numaralı odaya yerleşir. Çok hastadır ve yorgundur.

“Üstadın Urfa’ya geldiğini duyan binlerce Urfalı otele akın ediyordu. Son yolculuğuna çıkmaya hazırlanan ve çok arzu ettiği sevgilisine ve sevgili diyarına uçmak üzere, elinde pasaportu ile bekleyen nurlu yolcu malûm âdetini bozmuş, binlerce ziyaretçiye odasıyla beraber gönlünü, sevgisini ve duâsını açmıştı.

Dışarıdan sesler gelmekteydi:

‘Ben emniyet görevlisiyim, iç işleri bakanının emri var. Derhal Said Nursî Isparta’ya dönecek.’

‘Neler oluyor? Ben Demokrat Parti il başkanayım, Bediüzzaman Hazretleri benim misafirimdir. Onu buradan çıkarırsanız beni karşınızda bulursunuz.’

‘Efendim, dışarıda toplanmış beş altı bin kişi var, hocaefendiği bırakmak istemiyorlar. Hükümet doktoru da bu zatın hiçbir yere gidemeyecek kadar hasta olduğuna dair rapor verdi.’

Tartışmalar böyle sürüp gidiyordu. Halbuki İlâhî emir gerçekleşiyordu. Kendisini bu dünyadan sürmek isteyenler, bu dünyadan göçmüşlerdi..”

Bediüzzaman’ın Mardin Hayatından Bir Kesit

Bediüzzaman ilk defa 1892 yılında Mardin’ e gelir. Şeyh Eyyub Ensarî’nin evinde misafir olur. Şehide Camii’nde ders verir.

Çözülen Kelepçeler

Bediüzzaman Mardin’de bulunduğu günlerde âlim ve talebeler onu münazaraya dâvet ederdi. Münazaralarda hep üstün gelirdi. Bundan dolayı da kendisini çekemeyenler yüzünden (nâhoş) hadiseler meydana geliyordu. Mardin mutasarrıfı halk arasındaki dalgalanmayı önlemek maksadıyla Molla Said’i Mardin’den çıkarmayı düşünür. Ellerine kelepçe vurdurur. Jandarma nezaretinde Bitlis’e sürgün eder. Savur ilçesinin Ahmedi köyü yakınlarından geçerken namaz vakti girer. Molla Said namazını eda etmek için kelepçelerin çözülmesini ister. Jandarmalar şüphelenerek teklifi kabul etmezler.

Molla Said kelepçeleri bir mendil gibi yere bırakır. Pınardan abdest alarak namazını kılar ve jandarmalardan kelepçeleri vurmasını ister. Savurlu Mehmet Fatih ve arkadaşı İbrahim ismindeki jandarmalar, bunu kabul etmeyerek şaşkınlık ve hayranlık içinde:

“Şimdiye kadar muhafızınız idik. Bundan sonra hizmetkârınız olacağız!” derler.

Kayıtsız, kelepçesiz böylece Bitlis’e giderler.

Bu hadiseden sonra “Kelepçeleri nasıl çözdün?” diyenlere “Ben de bilmem. Fakat, olsa olsa, namazın kerâmetidir” diye cevap verir.

Bediüzzaman’ın Siirt hayatından bir kesit

Bediüzzaman Siirt’e müteaddit defalar gelir. Bunlardan biri şöyledir:

Yıl: 1889

Yer: Kubbe-i Hasiye

Yediği çorbanın tanelerini karıncalara verir. Hikmetini soranlara, mukabil der ki:

“Eskişehir Mahkemesinde gizli kalmış, resmen zapta geçmemiş ve müdafaatımda dahi yazılmamış bir eski hatırayı ve lâtîf bir vakıa-i müdafaayı beyan ediyorum. Orada benden sordular ki:

‘Cumhuriyet hakkında fikrin nedir?’ Ben de dedim:

‘Eskişehir Mahkeme reisinden başka, daha sizler dünyaya gelmeden, ben dindar bir cumhuriyetçi olduğumu elinizdeki tarihçe-i hayatım ispat eder.

“Hulâsası şudur ki: O zaman, şimdiki gibi, halî bir türbe kubbesinde inzivada idim. Bana çorba geliyordu; ben de tanelerini karıncalara verirdim, ekmeğimi onun suyu ile yerdim.

İşitenler benden soruyordular; ben de derdim:

‘Bu karınca ve arı milletleri, cumhuriyetçidirler. O cumhuriyetperverliklerine hürmeten, tanelerini karıncalara verirdim.” (Tarihçe-i Hayat, s. 357)

Bediüzzaman’ın Erzurum hayatından bir kesit

Bediüzzaman Birinci Cihan Harbi’nde Erzurum’dadır. Erzurum’un Pasinler ilçesinde Ruslara karşı savaşı. Bu savaş esnasında cephede at üstünde ve siperde İşarâtü’l-İ’câz adlı Kur’ân tefsirini yazar. Adı geçen eserden yazılışıyla ilgili olarak birkaç satır şöyle iktibas edecek olursak:

“İşaratü’l-İ’câz tefsiri, eski Harb-i Umuminin birinci senesinde, cephe-i harpte, me’hazsiz ve kitap mevcut olmadığı halde telif edilmiştir. Harp zamanının zaruretinden başka, dört sebebe binâen gayet muhtasar ve icazlı bir tarzda yazılmış; Fatiha ve nisf-ı evvel (ilk yarısı), daha mücmel, daha muhtasar kalmıştır.” (s. 9)

Harbin dehşetli safahatı içinde Erzurum’da bir hasta ziyaretine gider. Ona teselli verir. Bu hadise, Risâle-i Nur’da şu şekilde yer alır:

“Birinci Harb-i Umumînin birinci senesinde, Erzurum’da mübarek bir zat müthiş bir hastalığa giriftar olmuştu. Yanına gittim. Bana dedi:

“‘Yüz gecedir ben başımı yastığa koyup yatamadım’ diye acı bir şikâyet etti.

“Ben çok acıdım. Birden hatırıma geldi ve dedim: “‘Kardeşim, geçmiş sıkıntılı yüz günün, şimdi sürurlu yüz gün hükmündedir. Onları düşünüp şekvâ etme. Onlara bakıp şükret. Gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; Rabbin olan Rahmânü’r-Rahîm’in rahmetine itimad edip, dövülmeden ağlama, hiçten korkma, ademe vücut rengi verme. Bu saati düşün. Sendeki sabır kuvveti bu saate kâfi gelir.’” (Lem’alar, s. 17)

Erzurum yolu...

Bediüzzaman doğudan Anadolu’ya sürgün edilirken Erzurum’a geçer. Erzurum Esat Paşa Camii ve Kurşunlu Camii avlusundaki medreselerde kaldığı rivâyet edilir.

Erzincan hayatından bir kesit...

Bediüzzaman, ordu kumandanı Zeki Paşa’nın dâveti üzerine Erzincan’a gelir.

ESKİ SAİD DÖNEMİNDE KULLANDIĞI İSİM VE İMZALAR

Bediüzzaman, “Eski Said” döneminde şu isim ve imzaları kullanmıştır:

Said, Meşhur Molla Said, Saidü’l-Meşhur, Ehu’l-acaib, İbni Ammi’l-Garâib, Ebu Lâ Şey, Ceride-i Seyyare, Mirzazâde Bediüzzaman Said Nursî, Garibüzzaman...

İLK DÖNEM ESERLERİ

Üstad Hazretlerinin Birinci Said döneminde telif ettiği birçok eseri mevcuttur. Bu eserler, İkinci ve Üçüncü Said döneminde telif edilen Risâle-i Nur Külliyyatı içine dahil olan eserlerdir. Birinci Said döneminde kaleme aldığı eserlerin toplamı on bir adet olup, isimleriyle birlikte mahiyetlerini şöyle sıralamak mümkündür.

Nurun İlk Kapısı

“Risâle-i Nur’un bir fihristesi ve bir listesi ve bir çekirdeği olan bu risâle...” (Nurun İlk Kapısı, Yeni Asya Neş., Şubat-2010, s. 20) şeklinde tavsif edilen “Nurun ilk Kapısı”, 1925 yılında Burdur’da telif edilmiş, ilk baskısı tarihsiz olarak basılmıştır.

Nokta Risâlesi

1337’de (R.1921 – H.1919) telif edilen bu eserin ilk baskısı, İstanbul’da Evkaf-ı İslâmiye matbaasında basılmıştır.

Şuaât (Şuaât-ı Marifetü’n-Nebi sallallahu aleyhi vesellem)

1339’da (R.1923 – H.1921) telif edilmiş. İlk baskısı Evkaf-ı İslâmiye matbaasında basılmıştır. Resul-i Ekrem (a.s.m.) Efendimiz’le alâkalı bir risâledir.

Rumuz

Telif tarihi 1339’dur (R.1923-H.1921). İlk baskı, İstanbul Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında gerçekleşmiştir. Kur’ân-ı Azimüşşan’la alâkalı konuları hâvîdir.

İşârât

Telif tarihi 1339’dur (R.1923-H.1921). İlk baskısı, Evkaf-ı İslâmiye matbaasında basılmıştır. Zamanın fehmine uygun önemli meseleleri izah eder.

Sünûhât

1920 tarihinde telif edilmiştir. İlk baskısı Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılmıştır. Risâle-i Nur’daki bazı meselelerin hülâsalarını ihtiva etmektedir.

Tuluât

Telif tarihi 1339'dur (R.1923-H.1921). Girişinde "Telepati nev'inden, ruhumla şiddet-i alâkası olan bir şahs-ı meçhul, muhtelif ve birbirinden uzak mevzulara dair, birdenbire kibrit yakmak gibi seri suâller soruyor. Ratb ve yabis karışıyor. İntihap, kâriin arzusuna tâbidir" ifadesi yer alır.

Hutuvat-ı Sitte

Bu eser 1920 yılında İstanbul Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılmıştır. İstanbul'un işgalinde yazılıp, işgalcilere karşı gizlice neşredilmiş ve el altından dağıtılmıştır.

Divan-ı Harbi Örfi

1909 yılında telif edilmiş, 1911 yılında İkbal-i Millet Matbaasında ilk baskısı yapılmıştır. Bediüzzaman'ın, 1909 yılında İstanbul'da kurulan sıkıyönetim mahkemesindeki yüksek müdafaasıdır. Bu müdafa sonunda verildiği sıkıyönetim mahkemesinden beraat etmiştir.

Münâzarât

Şark'taki aşiretlerin suallerine cevap olarak hazırlanıp H.1329-M.1911'de neşredilen bu eser, bilâhare müellifi Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri tarafından tekrar gözden geçirilerek neşredilmiştir.

Hutbe-i Şamiye

1911 yılında telif edilerek aynı tarihte ilk baskısı yapılan bu eser, Şam ulemasının ısrarı üzerine Şam'daki Câmi-i Emevî'de verilen bir hutbeden oluşmaktadır.

BEDİÜZZAMAN'IN BAZI TEMEL MEFHURLARA BAKIŞI

Maarif (ilim / eğitim)

Bulunduğumuz zaman ve çağ itibarıyla ilmin oldukça tevessü ettiği (genişlediği) hakikatini dile getiren Said Nursî, maarifle alâkalı genel bir tesbitini "Mahiyet itibarıyla her şey ilme bağlıdır" sözüyle ifade eder.

Maarifte akılcılığın yanı sıra ruhu kemâle erdiren bir anlayışın hâkim olması gereğine dikkat çeken Said Nursî, maarife temel yaklaşımını şu sözleriyle dile getirir:

"Vicdanın ziyası, ulûm-u dîniyedir (din ilimleri). Aklın nuru, fûnun-u medeniyedir (medeniyet fenleri). İkisinin imtizacıyla hakikat tecellî eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri vakit, birincisinde taassup, ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder." (Münâzarât)

Maarifte esas bir unsur olarak telâkki ettiği öğretmenlere de önem verir ve "Muallimin iyisi, minare başında; kötüsü, kuyu dibindedir. Muallimler için ortası yoktur. Ya âlâ-i illiyyinde (yüksek mertebede) veya esfel-i sâfilindedir (aşağıların aşağısı)" (Son Şahitler: 1:13) der.

Medeniyet, hürriyet ve demokrasi

Bediüzzaman "Hakikî medeniyet, nev-i insanın terakkî ve tekemmülüne ve mahiyet-i nev'iyesinin kuvveden fiile çıkmasına hizmet ettiğinden, bu nokta-i nazardan medeniyeti istemek, insaniyeti istemektir" der.(Divan-ı Harb-i Örfi, s. 55)

Hürriyeti ise şu sözleriyle tarif eder: "Hürriyet, umum efrâdın zerrat-ı hürriyâtının muhassalıdır. Hürriyetin şe'ni odur ki; ne nefesine, ne gayriye zararı dokunmasın."

Yine hürriyetin nasıl olması gerektiğine de şu sözleriyle işaret eder:

"..nazenin hürriyet, adâb-ı şeriatla müteeddibe ve mütezeyyine olmak lâzımdır. Yoksa, sefahet ve rezaletteki hürriyet, hürriyet değildir; belki hayvanlıktır, şeytanın istibdadıdır, nefs-i emmareye esir olmaktır."(Münâzarât, s. 55)

Bu tarifler, şimdiki özgürlük anlayışının daha ilerisini ve mükemmeliğini ifade eder.

Bediüzzaman, hürriyet mefhumuna verdiği değeri ise "Ben ekmeksiz yaşarım, hürriyetsiz yaşayamam" sözüyle ifade eder.

Asayiş

Bediüzzaman, asayişe bakış tarzını "Bizim vazifemiz müsbet harekettir, menfî hareket değildir" diyerek anahatlarıyla çizer. Bu yaklaşıma günümüzde hâlâ ne kadar çok ihtiyaç olduğunu hadiseler göstermektedir.

Yukarıdaki sözünün devamında sarf ettiği şu cümleler de, onun asayişle ilgili yaklaşımını ortaya koyar:

“Bizler asayiş muhafazayı netice veren müsbet iman hizmeti içinde her bir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz.”

Asayişle alâkalı olarak Müslümanın tavrının nasıl olması gerektiğini ise şu cümleleriyle ifade eder:

“Hakîki bir Müslüman, samîmi bir mü’min hiçbir zaman anarşiye ve bozgunculuğa taraftar olmaz. Dînin şiddetle menettiği şey, fitne ve anarşidir.” (Tarihçe-i Hayat, s. 566)

Milliyetçilik

Çağımızda kendisini kuvvetlice hissettiren unsurların başında milliyetçilik mefhumu gelmiştir. Said Nursî de bu konuya kayıtsız kalmamış; Kur’ânî yaklaşımını ortaya koymuştur. Mektubât isimli eserinin 26. Mektub 3. Mebhas’ını hususiyetle bu konuya ayıran Said Nursî’nin, konuyla ilgili bazı temel yaklaşımları şöyledir:

“Din, milliyetin hayatı ve ruhudur.” (Hutbe-i Şamiye, s. 69)

“Milliyetimiz bir vücuttur; ruhu İslâmiyet, akli Kur’ân ve imandır.” (Münazarat, s. 99)

İstibdat

Lûgatte “Kanuna ve nizâma tâbî olmayan, keyfî, baskıcı yönetim; zulüm ve tahakküm” manalarına gelen “istibdat”ı Said Nursî’nin tasvip etmesi mümkün değildir. Ömrü boyunca istibdatla mücadele eden Said Nursî, bu menfî unsuru şu sözleriyle değerlendirir:

“İstibdat, zulüm ve tahakkümdür. Meşrutiyet, adâlet ve Şeriattır. Padişah, Peygamberimizin emrine itaat etse ve yoluna gitse halîfedir. Biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa, Peygambere tâbi olmayıp zulüm edenler, padişah da olsalar haydutturlar.” (Divan-ı Harb-i Örfî, s. 23)

Vatan ve Millet Sevgisi

Vatanı “millî bir ailenin hanesi” (Şuâlar, s. 205) şeklinde değerlendiren Said Nursî, aileyi ayakta tutan unsurların vatan mefhumu için de geçerli olduğunu söyler.

Bu ifadeler, Said Nursî’nin vatan muhabbetinin simgesi olması açısından manidârdır. Cihan Harbi, Milli Mücadele yılları ve hayatı boyunca gösterdiği gayretlerde de vatan ve millet sevgisinin varlığı apaçık görülür. Birleştiriciliği, milletin birlik ve beraberliği hususunda verdiği gayretler, yaptığı faaliyetler Said Nursî’nin vatan ve millet sevgisini açık ve net bir biçimde ortaya koymaktadır. Eserlerine de yansıyan üstün vasıflarıyla Said Nursî, aynı zamanda bir millî kahraman, örnek ve dehâ bir şahsiyettir.

—SON—